

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची पत्रकारिता

संपादक

डॉ. संभाजी पाटील

मूकनायक

बहिष्कृत भारत



जनता
THE PEOPLE



भारतीय स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव व
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची पत्रकारिता : शतकपूर्तीनिमित्त
भारतीय सामाजिक विज्ञान अनुसंधान परिषद पश्चिम विभागीय केंद्र, मुंबई
यांच्या अनुदानातून होत असलेल्या मराठी विषयाच्या राष्ट्रीय चर्चासत्रातील
शोधनिबंधांचा संपादित ग्रंथ

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची पत्रकारिता

: मार्गदर्शक :

प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे

: संपादक :

डॉ. संभाजी पाटील

: संपादक मंडळ :

डॉ. गोविंद उफाडे

प्रा. बापूसाहेब जवळेकर

डॉ. शिवराज काचे

डॉ. विजयकुमार करजकर

मराठी विभाग

राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर



अरुणा
प्रकाशन,
लातूर

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची पत्रकारिता (संपादित)

Dr. Babasaheb Aambedkar Yanchi Patrakarita (Ed.)

संपादक :

डॉ. संभाजी पाटील

संपादक मंडळ :

डॉ. गोविंद उफाडे, प्रा. बापूसाहेब जवळेकर

डॉ. शिवराज काचे, डॉ. विजयकुमार करजकर

ISBN 978-93-5240-198-7

अरुणा प्रकाशन

१०३, ओमकार कॉम्प्लेक्स - अ,

खर्डेकर स्टॉप, औसा रोड, लातूर

मो. ९४२१४ ८६९३५, ९४२१३ ७१७५७

© सर्व हक्क - प्राचार्य, राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

प्रथम आवृत्ती : ३१ मार्च २०२२

मुद्रक : आर्टी ऑफसेट, लातूर

अक्षर जुळवणी : हिंदवी कॉम्प्युटर, लातूर

मूल्य : ५००.०० रुपये

* 'डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची पत्रकारिता' या ग्रंथातील सर्व मते आणि अभिप्राय संबंधित लेखकांची असून त्या संबंधी कॉलेज प्रशासन, संपादक, प्रकाशक, मुद्रक व वितरक सहमत असतीलच असे नाही.



शिव छत्रपती शिक्षण संस्था, लातूर द्वारा संचालित,
राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

व

राज्य मराठी विकास संस्था, मुंबई यांच्या संयुक्त विद्यमाने
आणि

भारतीय सामाजिक विज्ञान अनुसंधान परिषद पश्चिम विभागीय केंद्र, मुंबई, प्रायोजित
भारतीय स्वातंत्र्याचा अमृत महोत्सव व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची पत्रकारिता :
शतकपूर्तीनिमित्त मराठी विषयाचे दोन दिवसीय

राष्ट्रीय चर्चासत्र

विषय : डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची पत्रकारिता: शोध आणि बोध

दिनांक : ३० व ३१ मार्च २०२२

भारतीय सामाजिक विज्ञान अनुसंधान परिषद पश्चिम विभागीय केंद्र, मुंबई,
यांच्या अनुदानातून दोन दिवसीय राष्ट्रीय चर्चासत्र संपन्न होत आहे.

या राष्ट्रीय चर्चासत्रात सादर झालेल्या ५३ शोधनिबंधाचा

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची पत्रकारिता

हा संपादित ग्रंथ प्रकाशित होत आहे.

सदरील ग्रंथासाठी भारतीय सामाजिक विज्ञान अनुसंधान परिषद पश्चिम विभागीय
केंद्र, मुंबई, यांच्याकडून अनुदान प्राप्त झाले आहे.

: आयोजक :

डॉ. महादेव गव्हाणे

प्राचार्य

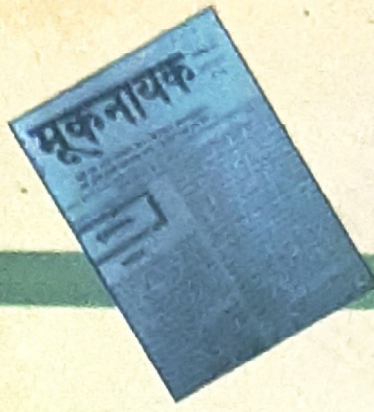
डॉ. संभाजी पाटील डॉ. ओमप्रकाश शहापूरकर डॉ. अभिजीत यादव प्रा. सदाशिव शिंदे
चर्चासत्र समन्वयक परीक्षा नियंत्रक समन्वयक, अं. गु. ह. कक्ष उप-प्राचार्य

राजर्षी शाहू महाविद्यालय (स्वायत्त), लातूर

मध्यवर्ती बसस्थानकासमोर, चंद्रनगर, लातूर- ४१३५१२, फोन नं.-०२३८२ २४५९३३

अनुक्रम

- प्रस्तावना - प्राचार्य डॉ. महादेव गव्हाणे
संपादकीय - डॉ. संभाजी पाटील
१. सामाजिक चळवळीला गती आणि भान देणारे पत्रकार
डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
प्रा. प्रल्हाद जी. लुलेकर १९
 २. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि त्यांची पत्रकारिता
डॉ. ऋषिकेश कांबळे ३३
 ३. 'मूकनायक' मधील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची
ध्येयवादी पत्रकारिता
डॉ. शैलेंद्र धर्मदास लेंडे ६१
 ४. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची पत्रकारिता आणि
लोकशाहीच्या चौथ्या स्तंभाची विश्वासार्हता
डॉ. नारायण कांबळे ७४
 ५. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची पत्रकारिता : पोत आणि झोत
डॉ. राजशेखर सोलापुरे १०४
 ६. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शंभर वर्षांपूर्वीचे मूकनायक
डॉ. हरिश्रंद्र निर्मळे ११५
 ७. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांची सामाजिक प्रबोधनाची
पत्रकारिता : काही निरीक्षणे
प्रा. प्रियदर्शन भवरे १२६
 ८. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे वृत्तपत्रीय लेखनमूल्य
डॉ. संभाजी पाटील १४४
 ९. मूकनायक ते प्रबुद्ध भारत आंबेडकरी वृत्तपत्रसृष्टीचे क्रांतिपर्व
डॉ. सारीपुत्र तुपेरे १५५
 १०. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे सनातन व्यवस्थेवरील प्रहार
डॉ. विठ्ठल जंबाले १६२
 ११. पत्रकार डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचा ध्येयवाद
आणि वर्तमान समाज वास्तव
डॉ. अनंत राऊत १६९

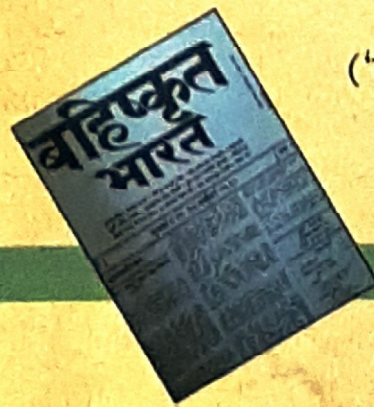


“आमच्या या बहिष्कृत लोकांवर होत असलेल्या व पुढे होणाऱ्या अन्यायावर उपाययोजना सुचविण्यास तसेच त्यांची भावी उन्नती व तिचे मार्ग याच्या खऱ्या स्वरूपाची चर्चा होण्यास वर्तमान पत्रासारखी अन्य भूमीच नाही...”

“समाज ही एक नौकाच आहे. व ज्याप्रमाणे आगबोटीत बसून प्रवास करणाऱ्या उतारूने जाणूनबुजून इतरांचे नुकसान करावे म्हणून म्हणा किंवा त्यांची त्रेधा कशी उडते ही गम्मत पाहण्यासाठी म्हणा किंवा आपल्या विनाशक स्वभावामुळे म्हणा, जर का इतरांच्या खोलीस छिद्र पाडले तर सर्व बोटीबरोबर त्यालाही आघी किंवा मागाहून जलसमाधि ही घ्यावीच लागणार आहे. त्याच प्रमाणे एका जातीचे नुकसान केल्याने, प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे नुकसान करणाऱ्या जातीचेही नुकसान होणार, यात बिलकूल शंका नाही. म्हणूनच स्वहितसाधू पत्रांनी इतरांचे नुकसान करून आपले हित करण्याचे पढतमूर्खांचे लक्षण शिकू नये. हा बुद्धिवाद ज्यांना कबूल आहे अशी वर्तमानपत्रे निघाली आहेत हे सुदैवच म्हणावयाचे...”

- डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

(‘मूकनायक’ व ‘बहिष्कृत भारत’च्या पहिल्या अग्रलेखातून)



अरुणा प्रकाशन, लातूर

१०३, ऑंकार कॉम्प्लेक्स-अ, खड्केर स्टॉप,
औसा रोड, लातूर मो. ९४२१४८६९३५

ISBN 978-93-5240-198-7



9 789352 401987